

TRENDOVÉ ANALÝZY PRO STANOVENÍ SMĚRŮ ROZVOJE OBRANNÉHO VÝZKUMU

Projekt KLÍČ

Realitou současnosti je rychlý vědeckotechnický pokrok. Ten získává na síle a stává se (spolu s nebezpečným ekologickým procesem) megatrendem doby. Má neobyčejnou dynamiku, bytostně spjatou s rozvojem výrobních sil, která láme společenské přehrady a je nemyslitelná bez mnohostranné spolupráce a integrace.

Stát, který včas nepostřehne tuto nikým neproklamovanou skutečnost, nebo se jí brání, se může na dlouhou dobu stát outsiderem a nikoli spoluvůrcem špičkových materiálových a nemateriálových technologií (včetně obranných technologií), byť i on bude do celého vývoje, ale se zpožděním a dramatickými ekonomickými ztrátami nakonec vtažen.

Efektivní řízení oblasti obranného výzkumu a vývoje předpokládá v systému řízení ministerstva obrany uplatnění moderního systému plánování, programování, projektování a rozpočtování, zahrnující uspořádanou soustavu iniciativ, programů a projektů orientovaných na řešení věcných problémů vojenské politiky státu.

Základním předpokladem pro výstavbu moderního systému plánování, programování, projektování a rozpočtování v oblasti obranného výzkumu a vývoje je existence, resp. vypracování strategie rozvoje obranného výzkumu a vývoje, zahrnující prognózování a koncepcí.

Strategie rozvoje obranného výzkumu a vývoje představuje vypracování dlouhodobé vědecké předpovědi, zaměřené na určení možných předpokladů k realizaci nadějných poznatků využitelných v oblasti obrany státu, budou-li zabezpečeny vědeckými, výzkumnými a vývojovými pracemi.

Dalším nezbytným předpokladem je vypracování normativní prognózy k určení cest, způsobů a lhůt k dosažení realizace účelových předpovědí nadějných poznatků.

Taktéž nepostradatelná je koncepce, resp. její vypracování pro rozvoj obranného výzkumu a vývoje, jako agregovaného vyjádření žádoucích cílů reálně dosažitelných definovanými metodami a prostředky v daném čase k uspokojení potřeb ozbrojených sil v příštím období, s důrazem na rozvoj a využívání moderních špičkových materiálových a nemateriálových technologií k překonání odstavu od armád NATO.

Schopnost zpracovat dlouhodobou strategii rozvoje obranného výzkumu a vývoje, která je nezbytným atributem vrcholového řízení vědy, výzkumu a vývoje v rezortu obrany, ale zejména samotné vědecké komunity z vojenských vysokých škol a pracovišť výzkumu a vývoje, je nanejvýš obtížné. V současné době je tento požadavek umocněn zadáním vlády ČR na zpracování podkladů o úloze výzkumu a vývoje v koncepčních dokumentech rezortů státní správy (usnesení vlády ČR č. 811/1998, o přípravě národní politiky výzkumu a vývoje).

Z těchto pohledů je projekt obranného výzkumu „Trendové analýzy pro stanovení směrů rozvoje obranného výzkumu“ (KLÍČMO) významným počinem pro stanovení

oblastí pro výzkum ve prospěch obrany státu a následně pro vývoj obranných technologií a výzbroj, jakož i pro rozhodování o nevynakládání finančních prostředků na výzkumné a vývojové aktivity v budoucnosti nepotřebné.

Je předpoklad, že po doplnění předpovědí rozvoje zbývajících vědních oborů budou výsledky projektu KLÍČMO rovněž sloužit, resp. informačně podporovat tvorbu a zpřesňování koncepce obrany státu.

Průběh dosavadních prací na projektu KLÍČMO ukazuje na velice obtížný úkol, kterého se řešitelé ujali. Nicméně podařilo se zformovat kolektiv vysoce kvalifikovaných odborníků jak z rezortu obrany, tak mimo něj, kterému se podařilo naformulovat základní podklady pro vypracování prognózy rozvoje obranného výzkumu pro přechod do 21. století.

Jako agregovaná doporučení z dosavadních výsledků na projektu KLÍČMO lze přijmout následující:

■ Oblast výzkumu a vývoje rezortu MO rozvíjet s ohledem na euroatlantické bezpečnostní prostředí s komplexním přístupem k rozvoji vědy, techniky a technologií. Vytvořit ucelený systém obranného výzkumu a vývoje, jako součást mezinárodního a národního prostředí s přednostní výzkumnou, vývojovou a informační podporou strategického rozvoje rezortu, jeho vzdělávacích aktivit, výstavby armády, její organizace, výcviku a zabezpečení a dále podporou vyzbrojování a akviziční činnosti. Institucionálně nenáročný, omezující vlastní samostatné výzkumné instituce na rozsah nezbytných jinde neprováděných výzkumů problémů obrany státu a především využívající vědeckého potenciálu státu v rámci národních a rezortních programů výzkumu a vývoje.

■ Komplexními programy výzkumu sil a prostředků AČR, poznatkové a technologické základny vojenských schopností a lidského potenciálu AČR rozšiřovat potenciál poznání a technologií AČR, který umožní dosáhnout, udržovat a rozvíjet potřebné vojenské schopnosti státu na požadované úrovni v měnících se podmínkách s efektivním využitím dostupných zdrojů.

■ Koordinaci potenciálu obranného výzkumu ČR a ovlivňování racionálních investic do vědy, techniky a technologií pro zajištění obrany v návaznosti na přípravu vojsk opírat o strategická studia, analyticko-koncepční výzkumy a vědecko-informační činnost.

■ Důsledně využívat již vytvořených a celosvětově dostupných poznatků rozvojem potřebné informační infrastruktury. Výhodně využívat mezinárodní spolupráce a výměny vědeckých a technických informací jak na úrovni NATO tak jeho jednotlivých států, která bude pro toto období již převažující.

■ V následním dvacetiletí výzkumně a vývojově podpořit očekávanou dvojí obměnu techniky a technologií na základě nových principů fyzikálních, chemických, bionických, energetických a informačních.

■ Za dominující požadavky na ozbrojené síly (OS) 21. století pokládat PRUŽNOST, týkající se složení OS, doplňování, organizačních změn, adaptace na podmínky nasazení, PRODUKTIVNOST týkající se plánování operací, variantností a hodnocení dopadů, MOBILNOST, týkající se přeprav a pohybu na válčišti,

- PŘESNOST týkající se ničení cílů, ODOLNOST a NEZÁVISLOST na vnějších a vnitřních podmínkách.

■ Výzkumnou a vývojovou činnost orientovat na nové speciální zdroje energie, metody a prostředky monitorování válčičtů, nové zbraně paralyzující nežádoucí činnost bez nehumánních účinků, celkovou robotizaci a automatizaci vojenských činností na bázi robotů s umělou inteligencí, nové prostředky superrychlého přenosu dat a informací, zajištění bezpečnosti přenosů, nové materiály s vysoce užitnými vlastnostmi. Využití zkušeností z dosavadních úspěšných výzkumů pasivních sledovacích systémů, detektorů bojových látek a dopravní a bojové techniky.

■ Vlastní výzkum a vývoj zaměřit na nové metody a prostředky pro všechny úrovně rozhodování, řízení a velení, využití informačních technologií, modelování a simulací a nové technologie přípravy a vedení vojenských činností. Zvláštní pozornost věnovat komplexní přípravě lidského činitele k jejím provádění.

■ Za efektivní považovat výzkumnou a vývojovou podporu základních prvků modelu armády 21. století – vojáka (jeho výzbroj, výstroj, vlastnosti a schopnosti, ochranu, komunikační a navigační prostředky, prostředky zpracování informací) a nejnižší organizační prvky jeho začlenění včetně technického vybavení.

Využití výsledků projektu KLÍČMO jako jistých předpovědí pro rozvoj výzkumu a vývoje využitelných v procesech dlouhodobého plánování, programování a rozpočtování se pro podmínky MO stává v období nedostatečnosti zdrojů a nutností zachování genofondu vědy pro potřeby příštího období stále větší nezbytností.

Ve vojenství a v oblasti obrany státu se v důsledku působení mnoha faktorů projevuje růst složitosti prostředí, akcelerace vědeckotechnického rozvoje i růst nákladů na pořízování nových vojenských schopností zvláště výrazně. Proto rozhodování na základě prosté intuice a jednoduchých odhadů znamená stále vyšší stupeň neurčitosti a rizika.

* * *

Důsledky nesprávných rozhodnutí se mohou projevit v plném rozsahu až po určitém období, tj. asi po jednom přezbrojovacím cyklu (přibližně 10 až 15 let) a mohou mít nejen charakter neefektivního a neúčelného vynakládání finančních a jiných prostředků, ale ve svých důsledcích mohou znamenat i oslabení vojenských schopností státu.

Je proto znalost vývojových tendencí a kvantitativních ukazatelů budoucích možností, jež nabízí věda a technologie, přímo předpokladem pro racionální plánování perspektivní výstavby ozbrojených sil.

Lze tedy jenom v započatém úsilí vytrvat, na projektu KLÍČMO pokračovat, osvojovat si přitom techniky předpovědí, počínaje jednotlivými dílčími předpověďmi, až po cílevědomé využívání prognostických postupů s využitím zkušeností armád demokratických států.